

Oponentský posudek na habilitační práci

JUDr. Marka Antoše, Ph.D., LL.M.: „Parlamentní forma vlády v České republice, její deficity a možnosti zefektivnění“. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. 2019, 192 s.

Habilitační práce JUDr. Marka Antoše, Ph.D., LL.M., „*Parlamentní forma vlády v České republice, její deficity a možnosti zefektivnění*“, má 192 stran hodnoceného textu (řádkováním „2“). Kromě obsahu práce je tvořena obsáhlým úvodem, šesti částmi, které jsou dále vnitřně členěny, závěrem, seznamem pramenů, zejména literatury a judikatury.

Podle § 72 odst. 1 až 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, je habilitační práce součástí vědecké kvalifikace uchazeče a má přinést nové vědecké poznatky. Na toto hledisko zaměřuji posouzení předložené práce, přičemž již na počátku musím podotknout, že **habilitační řízení je vedeno pro obor ústavní právo a státověda**, nikoli pouze pro obor ústavního práva. Současně předesílám, že respektuji pojetí tohoto takto akreditovaného oboru, jak je pojímán na Právnické fakultě Karlovy univerzity. **Samotná práce je tak koncentrována na typicky ústavní (což výrazně převažuje) a současně i státovědnou problematiku formy vlády, což plně odpovídá koncepci akreditovaného oboru.** Současně se v ní uplatňují rovněž poznatky z oblasti politologie, které prakticky nelze v souvislosti s řešenými problémy parlamentní formy vlády pominout.

Mezi základní požadavky kladenými na takovou práci patří kromě nových vědeckých poznatků také prokázání způsobilosti uchazeče k práci pedagogické, tedy schopnost vyložit složitou problematiku formou, která přináší též takové poznatky systematicky uspořádané, a současně podněcuje k dalšímu zájmu o zkoumaný obor. I tento požadavek práce splňuje. Konečně schopnost zaujmout a podněcovat studenty k přemýšlení o problémech je o habilitantovi obecně známa.

Své hodnocení věnuji oběma uvedeným základním požadavkům na habilitační práce, přičemž důraz kladu na:

- výběr a složitost zvolené problematiky,
- formu zpracování a splnění formálních náležitostí,
- prokázání odpovídajících znalostí z oboru ústavního práva a státovědy a souvisejících vědních disciplín (zde politologie),
- schopnost samostatně formulovat hypotézy, analyzovat skutkový stav, vyvozovat z něj závěry v podobě nových vědeckých poznatků
- způsobilost formulovat získané poznatky přístupným a přitažlivým způsobem.

Autor si pro svou habilitační práci zvolil problematiku, která plně odpovídá významu vědecko-pedagogické hodnosti, o kterou se uchází. Jde o tradiční problém státovědy a ústavního práva, k jehož řešení oba tyto obory přispívají po staletí. Současně je významné, že práce není věnována pouhé teoretické konstrukci, nýbrž je propojena s řešením praktických

problémů a zobecněním praxe. Obecný model parlamentarismu má své zvláštnosti v každém státě, s ohledem na jeho historické zkušenosti, v závislosti na tom, jaký vzor si v počátcích své konstituční éry zvolil. Dále je důležité odlišení tohoto vývoje v jeho počátcích spojovaných s konstituční monarchií či republikou (vzor westminsterský, později belgický podle Ústavy z roku 1831 a francouzský podle Ústavy z roku 1875). Následně, po nástupu politických stran, které fungování parlamentarismu a koncepci dělby moci výrazně změnily, je důležité postihnout jejich vliv na konkrétní podobu parlamentarismu v daném státě. S tím pak souvisejí i různé přístupy k tomu pojmu v různých podmínkách parlamentní monarchie a parlamentní republiky XX. století.

Takto tradičně a široce však habilitant svou práci nepojal. Její zaměření na parlamentní formu vlády v České republice směřuje k její současné podobě spjaté s našim historickým vývojem od roku 1848 přes rok 1867, zejména pak od roku 1920, v návaznosti na Ústavní listinu z roku 1920, pak po roce 1992.

V práci tak není obsažen rozbor zvláštností historického vývoje parlamentní formy vlády, stejně jako srovnání s jinými státy, byť obsáhlé komparativní prvky obsahuje, ovšem jen v rámci jednotlivých kapitol k vybraným aspektům (deficitům) formy vlády v České republice. Není zde speciálně vyložen též nikoli nesporný pojem „forma vlády“, zejména pak pojetí jednotlivých složek formy vlády a její místo v širším státovědném pojmu „forma státu“ ve vztahu k státnímu režimu a státnímu zřízení. Tím si autor mohl vytvořit prostor pro přehlednější vystižení jednotlivých problémů na obecném teoretickém půdorysu (zejména při nakládání s pojmem poloprezidentského systému). Nicméně i zvolený postup lze akceptovat, neboť není pochyb o tom, že habilitant na takovém základu o zvolených otázkách (jím označených jako deficity) pojednává, a především že tuto problematiku ovládá. Jestliže si tedy zvolil pro získání *veniam docendi* již jen vybrané deficity parlamentní formy vlády v podmínkách České republiky s tím, že bude hledat cestu k jejich řešení, lze to jistě považovat za vhodný způsob k prokázání znalosti problematiky a způsobilosti navrhnout odborně odůvodněná řešení. To, co je tak svorníkem celé práce, pak ovšem není onen obecný pojem formy vlády a parlamentarismus, nýbrž deficity jejich současné podoby a hledání cest k nápravě ve spojení s možností racionalizace parlamentarismu u nás. V tom vidí habilitant východiska a nabízí zde řešení z pozic ústavních, státovědných a politologických.

Z hlediska zpracování látky tak jde v jádru o šest „zastavení“ nad problémy fungování parlamentní formy vlády v České republice. Těmito tématy (a s nimi spojenými problémy – deficity) jsou:

- 1) ustavení vlády a postavení jejího předsedy,
- 2) postavení prezidenta republiky,
- 3) volby do Poslanecké sněmovny (byť je pojednáno i o volbách do Senátu),
- 4) politické strany a vnitrostranická demokracie,
- 5) referendum a racionalizace parlamentarismu (s otázkami) a konečně
- 6) finanční ústava a její přínos efektivity.

Tato témata spolu vzájemně souvisejí (snad alespoň tady lze připustit použití pojmu „relativní“ z úvodu práce), nicméně o vztahovou provázanost těchto otázek práce neusiluje

(ač by to čtenář očekával). Zatímco ovšem problémy sub 1), 2) a 4) s možnou racionalizací parlamentní formy vlády souvisejí přímo, pátý je spíše jejím protipólem a šestý se může racionalizace dotýkat jen obecně, protože otázka státního dluhu tíží stát v každé formě vlády (vládnutí). To se nakonec týká i volebního systému, kde by měl habilitant vysvětlit, jaký má vztah k parlamentní formě vlády, neboť se může uplatnit i v jiných formách vládnutí (viz např. Švýcarsko). Volební formule s racionalizací může souviset spíše nepřímo, a to ještě v opačném směru, než autor v této nejobsáhlejší kapitole své práce (s. 68 až 106) navrhuje. Nepochybně bude racionálněji jednat a vytvářet efektivní vládní orgán Poslanecká sněmovna, která nebude roztržštěná do malých poslaneckých klubů (např. po zrušení uzavírací klauzule).

Habilitant v úvodu práce tyto aspekty uvádí, nezdůvodňuje však, proč se zabývá jen jimi. Problematika racionalizace (pojem, zde stejně problematický jako kdysi v dobách přestavby pojem „demokratizace“, sám tedy rovněž relativizující) je spjata rovněž s dalšími problémy vyžadujícími změny nejen ústavního pořádku, nýbrž zejména parlamentního práva. Samotný pojem racionalizovaného parlamentarismu pak ke svému vysvětlení vyžaduje ukázat na rozdíly v jeho konstrukci a fungování oproti tzv. klasickému parlamentarismu, což by však vyžadovalo právě i onen historický výklad jeho vývoje. Pouhý odkaz na to, že těmi dalšími problémy se dostatečně zabývají jiní autoři (zejména Wintr, J.: Česká parlamentní kultura. Praha: Auditorum, 2010, Kolář, P. a kol: Parlament České republiky. Praha: Leges, 2013), takže na ně stačí odkázat, není přesvědčivý, zejména proto, že těmi dalšími problémy se podle autora (s. 15 habilitační práce) rozumí procedury parlamentního jednání. Kde pak ale zůstává problematika teorie mandátu (zastupitelského sboru samotného a jeho členů), opozice, imunity, inkompatibility, reprezentace, bikameralismu, odpovědnosti vlády – solidární či individuální, nezávislých správních úřadů (nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 21/14 není v práci využit), funkcí parlamentu ve srovnání s typem legislativy (prezidentský systém) nebo shromáždění (vláda shromáždění), expertů a odborného poradenství. V případě, že zde deficitů nejsou, by to jistě problém nebyl. Není ale na závadu, že v jádru těmto šesti problémům korespondují články a studie, které habilitant v minulosti řešil v rámci grantového projektu. V takovém případě však bylo třeba osvěžit i údaje o citované literatuře (např. o druhých vydáních některých citovaných prací).

Po formální stránce habilitační práce odpovídá požadavkům kladeným na práce tohoto druhu, byť se nevyhnula občasným chybám a zejména neobratným formulacím. Rovněž tak postrádám přesnější práci s návrhy zákonů a jejich identifikaci číslem parlamentního tisku. Totéž se týká i dosti omezené práce s judikaturou Ústavního soudu (např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 21/14 a Pl. ÚS 6/17), i když lze uvést, že částečně tato judikatura spadá do oblastí, kterou si habilitant (viz výše) jako téma práce nezvolil (parlamentní procedury).

Tyto formální nedostatky pak někdy vedou i k dojmu, že jsou i obsahovým pochybením autora. Uvedu jen několik příkladů.

Již první věta práce je příkladem takové problematické formulace. Podstatou demokratického právního státu určitě není to, že vše je relativní! Především je to vymezitelné

teprve ve vztahu k němu pevnému. Pak vše relativní v demokratickém právním státě být nemůže a v případě jeho materiálního pojetí ani nesmí. K čemu by potom byl takový preskriptivní ústavní pojem a současně příkaz – „stát má konat tak, aby naplňoval určité požadavky a chránil určité hodnoty“? Nejde jen o popis něčeho. Jak by potom bylo např. možno rozhodovat o porušení čl. 9 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), který má být onou kotvou či Archimedovým bodem pro ústavněprávní rozhodování, když lze vše zrelativizovat včetně podstatných náležitostí demokratického právního státu. To, že mezi demokracií a instituty právního státu existuje stav napětí, je již něco jiného (ochrana i jediného poslance proti většině, střet majoritního rozhodování a kontroly ústavnosti nevoleným Ústavním soudem).

Pak se v jiném světle jeví i další s tím spojená tvrzení autora. Např. mají být před aktuální většinou chráněna samotná pravidla hry – ale ta přece stanovila předchozí většina, co když právě ve svůj prospěch a nedemokraticky? Co když naopak právě změna těchto pravidel přispěje k větší efektivitě (ale o tu vždy v parlamentarismu nejde) rozhodování, kterou chce habilitant hledat? Nehledě na skutečnost, že pro poslance a poslanecké kluby nemůže platit justiniánská maxima ne *quis in sua causa iudicet vel ius sibi dicat*. Jsou tam právě proto, aby ve střetávání různých zájmů hledali a nalézali řešení v zájmu všech občanů (čl. 2 odst. 3 Ústavy). Rozhodují tak často ve své věci (platy, financování politických stran a voleb, prvky volebního systému apod.), což je např. v případě soudního rozhodování vyloučeno. Zde autorovi poněkud uniká to, že parlamentarismus představuje komplex institucí, právních institutů a především ústavních hodnot, které musí respektovat i parlamentní většina. Jinak by se uplatnil Platónův paradox svobody, podle kterého se může lid svobodně rozhodnout, aby mu vládl tyran a názor Hérakleitův, že totéž by lidem mohl uložit zákon (tak Popper, K. *Otevřená společnost a její nepřátelé*. I. díl. Praha 2011, s. 127 n.). Stejně tak (s. 90 habilitační práce) je v této souvislosti problematické jeho volání po oprášení úvah o obrácení volebních systémů (přesněji volební formule) pro volby Poslanecké sněmovny a Senátu. Pak už by mohl být osud menších stran, které se snaží více „zrovnoprávnit“ např. ve volbách 2017 prakticky zpečetěn, i když za cenu stabilní vládní většiny (s. 174). A i kdyby se spojily proti jedné velké (viz ale přímou volbu prezidenta ve druhém kole), tak počet propadlých hlasů, který habilitant též kritizuje, by prudce vzrostl. Stejně tak by navrhované poměrné zastoupení při volbách do Senátu nemohlo sehrát žádoucí roli již s ohledem na to, že by celkový počet volených klesl na dvě pětiny, čímž by došlo k zvýšení přirozeného volebního prahu a tím k zvětšení disproporcionality volebního výsledku.

Příkladem zavádějící formulace při vymezování cílů práce je např. tvrzení, že „demokratická většina“ je omezována lidskými právy, která nesmí porušit (to by ovšem byla těžko demokratickou většinou, a proč by je pak chtěla porušovat). Rovněž tak tvrzení, že politický systém lze charakterizovat jako parlamentní formu vlády a že to Ústava nikde výslovně nevyjadřuje, je pravdivý jen v tom druhém ohledu (byť důvodová zpráva k Tisku ČNR č. 150 z roku 1992 to uvádí), neboť čl. 5 Ústavy by mohl bez jakékoli změny fungovat i prezidentské formě vlády či vlády shromáždění (stejně jako volební formule), neboť stát a jeho organizace jsou pouze jednou ze složek politického systému, který má jako pojem daleko

širší extenzi. Konečně ani v 5. kapitole není něco jiného ve vztahu k parlamentní formě vlády prokázáno.

Jiným příkladem nedůslednosti je např. nerozlišování mezi metodami vyvozování, dovozování a odvozování (indukce, dedukce a abdukce), příkladem nepozornosti autora při formulování textu je např. obrat „státní“ (?) regulace politických stran, který by již mohl volat po aktivaci práva na odpor, pojem svévole habilitant (s. 30) zaměňuje s pojmem libovůle, kdy jde o to, že nepochybně prezident jmenovací pravomoc má, ale nemůže ji uplatňovat podle libosti, tedy libovolně (máme-li se držet terminologie Kanta, ale i smyslu čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Nejasný je obrat „příliš autonomní Poslanecká sněmovna“ (s. 173) nebo „konstruktivní nedůvěra“ (s. 173), když správně jde o podmínky vyslovení nedůvěry (správně s. 18, 37) s důsledkem zásadní změny vztahu předseda vlády – prezident. Mimochodem, jak by se to tedy prakticky mělo v našich podmínkách upravit, již není blíže rozvedeno. Když již se určitý problém otevře, třeba ukázat, jak by se to promítlo do naší ústavní úpravy, a co vše, a rovněž, kdo všechno, by se muselo (musel) změnit (srov. čl. 158 polské ústavy – v případě zvolení nového předsedy již nejde o návrh na jmenování členů vlády, nýbrž jen o žádost je jmenovat, což je něco zcela jiného).

Zatímco ve vztahu k obecnému úvodu a promítnutí jeho závěrů do koncepce práce lze mít řadu připomínek, z nichž alespoň některé byly právě zmíněny, pro jednotlivé kapitoly to již takto neplatí. Zde habilitant uplatňuje výsledky své dlouholeté badatelské práce zejména v oblastech ustanovení vlády, postavení hlavy státu, volebního systému a politických stran, ale i zbývající kapitoly o referendu a pojmu finanční ústavy či dluhové brzdy jsou zpracovány důkladně se zaměřením na ony deficity, a habilitant zde jak při jejich analýze, tak snaze najít nová řešení, prokazuje, že tuto problematiku důkladně ovládá.

Protože nevděčným úkolem oponenta je především poukazovat na nedostatky, popř. opomenutí při zpracování práce, tak zde musím opětovně zdůraznit potřebu důkladnějšího alespoň redakčního zpracování tak rozmanité problematiky, byť na půdorysu jednoho pojmu ústavního práva s jeho širokou extenzí. Ne vždy je tak habilitantem zachována očekávaná systematika výkladu monografického typu – tedy alespoň to, jak se daný problém z oněch šesti vybraných problémů promítá do konceptu parlamentní formy vlády (přímo, zprostředkovaně či jen jako její „okolí“ či „předpolí“), jaké zkušenosti v této souvislosti (vláda, její předseda, hlava státu, politické strany, volební systém, referendum a finanční ústava) mají jiné státy s parlamentní formou vlády s jejich řešením, co by bylo možné zlepšit a jakými cestami toho lze dosáhnout. Tento postup byl občas zatlačen proto, že autor se dostal „do vleku“ svých samostatně publikovaných prací na dané téma, které někdy místo zapracování do jednotného celku spíše do práce vkládá. Jednotnost pojednání o oněch šesti deficitech je přitom žádoucí v každé kapitole, neboť tak do pozadí ustupuje to, co by mělo práci sjednocovat a k čemu také autor v úvodu směřuje.

V tomto směru není možné vzhledem k přiměřenému rozsahu oponentského posudku rozebírat jednotlivé kapitoly a jejich části. Ocenit je třeba, že všechny (2. až 7.) jsou věnovány otázkám, které byly, jsou a budou předmětem široké odborné a mediální, popř. i parlamentní

diskuse. Autor v jednotlivých kapitolách prokazuje svou erudici, přináší srovnání s jinými státy, a hledá v nich inspiraci. Prokazuje přitom orientaci nejen v literatuře oboru, ale i aktuálním politickém dění, ke kterému dokáže zaujímat kritická podložená stanoviska. Očekával bych ovšem bližší vymezení pojmů tzv. úřednické vlády, pojednání o důsledcích demise předsedy vlády jako demise vlády celé (není vysvětleno, proč se touto tolik diskutovanou otázkou nezabývá), protože to jsou pro téma významné teoretické i praktické problémy.

V případě pojednání o hlavně státu je to celá řada aktuálních otázek, které však zčásti vznikly až po odevzdání práce, jako např. ústavní žaloba a vztah komor Parlamentu, spor o odvolání a jmenování ministra kultury, nový problém právní odpovědnosti prezidenta (zejména za hrubé porušení současti ústavního pořádku). Habilitant naráží na celou řadu dalších sporných otázek, které často jen zmiňuje a nejde do hloubky (např. kritika Ústavního soudu u jmenování guvernéra České národní banky a při odvolání předsedkyně Nejvyššího soudu, ačkoli jde o zcela odlišné věci. Mimochodem přitakání názoru disentujících soudců, že stranický orgán vytváří zase stranické orgány (s. 46), je neudržitelný např. u soudců Ústavního soudu samotných nebo veřejného ochránce práv. Nezávislost není výsledkem ustavení, nýbrž (ne)odpovědnosti a dalších faktorů právního statusu státního orgánu.

Pojednání o volebním systému pro Poslaneckou sněmovnu ve 4. kapitole je nejobsáhlejší, a po mém soudu i nejzdařilejší částí práce, byť – jak již bylo uvedeno – není přímo součástí parlamentní formy vlády. Ta může fungovat v podmínkách každé volební formule a dalších složek volebního systému v úzkém smyslu slova, jak to dokazuje praxe států s touto formou vlády. Volební formule s racionalizací může souviset spíše nepřímo, a to ještě v opačném směru, než autor v této nejobsáhlejší kapitole své práce (s. 68 až 106) navrhuje. Nepochybně bude racionálněji jednat a vytvářet efektivní vládní orgán Poslanecká sněmovna, která nebude roztržena do malých poslaneckých klubů (např. po zrušení uzavírací klauzule). Zde jen poznamenávám, že v odborné práci představuje problém označení některých složek za základní (zde postrádám povahu kandidátní listiny), aniž se uvedou ostatní (nezákladní) složky, aby bylo možno takovou kvalitu posoudit. Zde podotýkám, že provedená kritika usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 57/06 je jednak zjednodušující, jednak zcela pomíjející to, že problém disproporcí volebních výsledků jednotlivých stran nespočívá až tak ve volební formuli, nýbrž v rozdělení volebního území na nestejně velké volební kraje. Ustanovení, které to stanoví, však nebylo z nepochopitelných důvodů vůbec napadeno (nakonec to autor sám na s. 89 uznává). Jinak by měl též habilitant vysvětlit, proč by měl být proporční výsledek naprosto stejné právní úpravy v roce 2002 v pořádku, zatímco v roce 2006 byl neústavní. Naopak oceňuji výstižné a přitom stručné hodnocení pokusu o volební reformu z roku 2008. Hodnocení a připomínky k zavedení většinové formule pro volby do Poslanecké sněmovny, a k možným manipulacím s volebním územím, představují obecně známý a uznávaný habilitantův přínos k poznatkům v této oblasti, ovšem z hlediska tématu habilitační práce to není dostatečně odůvodněno (nehledě na vyvrcholení snah Ministerstva vnitra o zavedení stálých volebních obvodů pro volby do Senátu – v současnosti již i jako vládní návrhy Tisky č. 527 až 529).

Jak již bylo uvedeno, politické strany představují významnou složku parlamentního systému, a přispívají k jeho chodu, stejně jako v minulosti přispívaly k jeho zásadním změnám. Habilitant však v 5. kapitole věnuje pozornost převážně jen otázce jejich financování, což je sice jeden z problémů parlamentní formy vlády (tzv. rozhodování ve vlastní věci), nicméně je to obecně problém fungování politického systému (správně na s. 131), nikoli však formy vlády jako takové.

Stejně tak nevyvolává zásadní námitky samotný obsah kapitoly pojednávající o referendech (přesněji lidovém hlasování). I zde habilitant prokazuje solidní přehled jak domácích, tak zahraničních úprav. Ovšem přímý vztah k problematice formy vlády zde má opět jen stručná úvaha v závěru 6. kapitoly práce (s. 150), podle které jde o nástroj směřující proti zastupitelské demokracii a oslabující parlamentní formu vlády.

Totéž pak platí pro 7. kapitolu nazvanou „finanční ústava“, ačkoli od roku 2011 již tento pojem není aktuální s ohledem na přijetí zákona č. 23/2017 Sb. (mimořádně v práci zmíněném pouze na jednom místě). I zde jde nepochybně o problém parlamentní formy vlády, neboť souhlas s výběrem daní a jejich použitím leží v základech parlamentarismu samotného již od 13. století. To ovšem neznamená, že v jiných formách vlády (vládnutí) je situace jiná a že by i tam shromáždění či legislativní moc o těchto otázkách nerozhodovaly. Jinak však jde o zásadní otázku fungování parlamentní demokracie u nás. Habilitant zde prokázal opět solidní orientaci v problematice, nicméně vychází z doby, kdy se o těchto otázkách hlavně diskutovalo. Již to, že značná část závěrů se opírá o americkou praxi, svědčí o tom, že i zde bylo možno jít dál především v pojednání o domácích problémech rozpočtového hospodaření. Habilitant sice považuje ústavně rozpočtová omezení za vhodný nástroj, ale současným stavem, kdy je tato problematika upravena obyčejným zákonem, se prakticky nezabývá ani souhlasně, ani kriticky, a rovněž tak stav *de lege lata* nezohledňuje v závěrečných úvahách, kde znovu pléduje pro „přijetí finanční ústavy“, aniž reaguje na přijetí (obyčejného) zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (nyní již i změněném).

Závěr práce představuje shrnutí výsledků, ke kterým habilitant ve své práci dospěl. Toto shrnutí je sice stručné, nicméně představuje bohatý přehled problémů (deficitů) a návrhů na jejich řešení. Každý, kdo potřebuje získat přehled o těchto otázkách, jej má zde předestřený. Jako oponent práce však musím připomenout, že návrhy řešení se nesou spíše v duchu politologickém, tedy dosti volném, bez připomenutí toho, že „d'ábel tkví v detailu“, tedy ve faktické možnosti takové řešení právně zakotvit a následně je aplikovat.

Při celkovém hodnocení nelze pominout i to, že k základním požadavkům kladenými na takovou práci patří, kromě předestření nových vědeckých poznatků, také prokázání způsobilosti uchazeče k práci pedagogické, tedy schopnosti vyložit složitou problematiku formou, která přináší též takové poznatky ve formě systematicky uspořádané, srozumitelné, a současně podněcující čtenáře k dalšímu zájmu o zkoumaný obor. Tento požadavek práce splňuje v dostatečné míře. Konečně schopnost zaujmout a podněcovat studenty k přemýšlení o problémech daného oboru je o habilitantovi obecně známa, stejně jako to, že poznatky z této oblasti dovede sdělovat rovněž široké veřejnosti prostřednictvím médií (zejména televize).

Skutečnost, že většina kapitol předložené habilitační práce vychází z bohaté publikační činnosti habilitanta, snad ani není třeba připomínat. Totéž platí pro jeho aktivní účast na řadě vědeckých konferencí a seminářů, kam je zván jako referent. Tyto, pro uchazeče příznačné rysy profesního působení, nelze zapomínat.

Jak jsem již uvedl, úkolem oponenta je oponovat, připomínat a namítat. Proto v závěru zdůrazňuji, že autor v těch částech složité problematiky parlamentní formy vlády, které si vybral za předmět svého zájmu, již po dlouhou dobu nepochybně prokazuje výbornou orientaci, znalosti a způsobilost danou problematiku analyzovat, vysvětlovat a předkládat návrhy na řešení. Po desetiletí až staletí probíhající diskuse nad vhodnými řešeními uvedených problémů jen dokazují, že k nim se lze zpravidla jen přiblížit. Kdo si však prostuduje tuto práci (po redakčních úpravách by mohla být publikována), získá solidní přehled o tom, jakým problémům ústavní úprava parlamentních institutů a institucí v České republice v autorem zvolených oblastech čelí a jak by mohla být zlepšena.

V nevděčné roli oponenta jsem si přitom vědom toho, že toto veškerá snaha o zvýšení efektivity a odstranění tzv. deficitů úsilí může být velmi nevděčná nejen pro to, co z dobrých teoretických řešení dokáže učinit špatná praxe, a naopak, jak se s nedostatečnou úpravou dokáže vypořádat dobrý politik. Navíc to souvisí také s tím, že to, co ve své práci autor považuje za deficit, může někdo jiný považovat naopak za přednost (např. parlamentní obstrukce, prostor pro prezidenta při jmenování vlády a jejích členů apod.). Alespoň zde proto mohu přisvědčit oné úvodní větě posuzované habilitační práce, tedy, že vše je relativní.

Bez ohledu na výše zmíněné kritické připomínky a náměty k obsahu práce nelze než, po zhodnocení jejího celkového zaměření snahy autora po řešení praktických a aktuálních problémů našeho ústavního práva, stejně jako jím prokázané erudice zejména literatury oboru, konstatovat, že předložená habilitační práce splňuje nároky kladené na habilitační práce v oboru ústavního práva a státovědy. Doporučuji proto, aby bylo dále pokračováno v zahájeném habilitačním řízení, jehož výsledkem by bylo jmenování JUDr. Marka Antoše, Ph.D., LL.M. , docentem pro obor ústavního práva a státovědy.

V Brně dne 12. listopadu 2019

prof. JUDr. Jan Filip, CSc.